

Време је да се садашња ситуација почне називати правим именом: депресија. Истина, ово није у потпуности реприза Велике депресије, али то је слаба утеха. Незапосленост и у Америци и у Европи је и даље катастрофално висока. Лидери и институције су све дискредитованији, а демократске вредности су на удару.

Када је реч о овом последњем, ја нисам паничар. На политичком – исто као и на економском плану – важно је да се не упадне у замку “не тако лоше као”.

Висока незапосленост није добра иако није достигла ниво из 1933. Злосутне политичке трендове не би требало потценити само због тога што Хитлер није на видiku.

Дуга сенка Велике депресије

Хајде да посебно говоримо о томе шта се дешава у Европи – не због тога што у Америци функционише све добро – већ што није у довољној мери схваћена озбиљност европских политичких кретања.

Пре свега, криза евра уништава европски сан. Заједничка валута – која је требало да повеже државе – уместо тога је створила атмосферу препуну жучи.

Конкретно, захтеви за све већом штедњом, без покушаја да се подстакне раст, изазвали су двоструку штету. То је резултирало неуспелом економском политиком, повећавајући незапосленост а да при том није повраћено поверење.

Рецесија у целој Европи сада се чини вероватном иако је отклоњена непосредна претња од финансијске кризе. Све је то изазвало велики бес многих Европљана због – како они доживљавају, исправно или не (или помало и једно и друго) – директну и грубу демонстрацију моћи Немачке.

Нико ко познаје европску историју не може да посматра ово оживљавање непријатељстава без осећања језе.

Десничарски популисти су у успону од Аустрије – где “Слободарска партија” (чији је лидер био повезан са неонацистима) у истраживањима јавног мњења ужива исту подршку као и кључне партије – до Финске где је антиимигрантска партија “Истинских Финаца” остварила велики успех на изборима у априлу. Реч је о земљама чије економије веома добро функционишу. Ствари изгледају још злосутније у сиромашнијим земљама Централне и Источне Европе.

Распад еврозоне може бити најмања брига

Европска банка за обнову и развој је прошлог месеца забележила драстичан пад подршке демократији у земљама “нове Европе”, које су се придружиле ЕУ након пада Берлинског зида.

Није изненађење што је највећи губитак вере у демократију у земљама које су претрпеле највећи економски пад. У најмање једној од њих – Мађарској – подривају се демократске институције.

Застава ЕУ на згради Скупштине Мађарске

Једна од највећих партија у Мађарској – Јобик – подсећа на кошмар из 1930-их: она је против Рома, антисемитска је и има чак паравојно крило. Међутим, непосредна претња долази од Фидеса, владајуће партије десно од центра.

Она је прошле година освојила убедљиву парламентарну већину, у најмању руку делимично из економских разлога. Мађарска није део еврозоне, али је жестоко пропатила због огромног задуживања у иностраној валути, као и, искрено речено, лошег управљања и корупције дела тадашњих владајућих левичарско-либералних партија.

Сада Фидес – који је усвојио нови Устав прошлог пролећа, чини се да рачуна на дуготрајаностанак на власти.

Ким Лејн Счепел (Lane Scheppelle), директорица програма на Универзитету у Принстону за право и јавна питања – и прати непосредно збивања у Мађарској – рекла ми је да Фидес настоји да низом мера сузбије опозицију.

Предложеним изборним законом прекрајају се изборне јединице тако је другим партијама скоро немогуће да дођу на власт; независност судства је компромитована, јер је правосуђе препуно запослених лојалних Фидесу; државни медији су претворени у партијски орган; независни медији су на удару; водећа левичарска партија биће криминализована уколико се усвоје предложени уставни амандмани.

Све у свему, ово се своди на поновно успостављање ауторитарне владавине под тананом глазуrom, односно привидом демократије, у срцу Европе. То је образац шта се може десити широм Европе ако се депресија настави.

Није јасно шта се може урадити око склизивања Мађарске у ауторитаризам. САД су са своје стране реаговале, али то је у суштини европско питање. ЕУ је пропустила прилику да у старту спречи борбу за власт – делимично због тога што је нови Устав Мађарске усвојен у време када је Будимешта председавала Унијом. Сада је много теже преокренути то склизивање (у ауторитаризам). Ипак, било би боље да европски лидери покушају то да спрече јер ризикују да изгубе све за шта се залажу.

Они би такође требало да преиспитају своје неуспеле економске политике. Ако то не учине, биће још назадовања када је реч о демократији – а распад еврозоне може бити њихова најмања брига.

(The New York Times)

Приредио: Драган Штавланин

(PCE)